

Y Gylchred Ddŵr

Darllenwch y testun yn ofalus cyn ateb y cwestiynau isod. Cofiwch ateb mewn brawddegau llawn a defnyddio tystiolaeth i gefnogi'ch atebion.

1. **Beth yw hydroleg?**
2. **Pa ganran o'r dŵr ar y Ddoear sy'n ddŵr hallt?**
3. **Rhwng pa gyflyrau mater y mae dŵr yn newid?**
4. **Enwch chwe cham y gylchred ddŵr, a rhoi esboniad byr o bob cam.**
5. **Yn eich barn chi, pam y mae angen anfon dŵr o gronfeydd dŵr i safleoedd Dŵr Cymru cyn iddo ddod trwy'ch tapiau chi?**
6. **Enwch dri lle y mae dŵr croyw i'w gael, ond na allwn fynd ato i'w ddefnyddio i'w yfed.**
7. **Ydych chi'n meddwl bod coed yn rhan ddefnyddiol o'r gylchred ddŵr? Pam?**
8. **Ble mae anweddu'n digwydd?**
9. **Yn eich barn chi, pam y mae'n dweud bod dŵr yn "werthfawr iawn"?**
10. **Yn eich barn chi, pam mae'n cael ei galw'n "gylchred ddŵr"?**
11. **Meddyliwch sut y mae'r gylchred ddŵr yn edrych. Tynnwch ei llun a'i labelu gan ddefnyddio'r chwe cham y mae'r testun yn sôn amdanynt.**

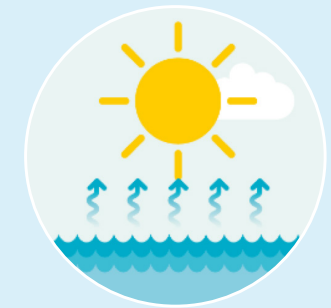
Y Gylchred Ddŵr

Mae dŵr i'w gael ledled y Ddaear, mewn pethau byw ac yn yr amgylchedd o'n cwmpas. Dŵr yw tua 60% o'n cyrff ni. Mae yng nghyffwrdd anifeiliaid a phryfetach, ac ym mhob planhigyn. Yn y moroedd y mae'r rhan fwyaf o'r dŵr sydd ar y ddaear, sy'n golygu bod tua 97% o'r holl ddŵr sydd ar y Ddaear yn ddŵr hallt. Dŵr croyw yw'r 3% arall ac rydym yn gallu yfed hwnnw. Mae hwnnw i'w gael mewn afonydd, llynnoedd a chronfeydd dŵr, ac mewn mannau mwy anodd eu cyrraedd, fel cymylau, rhew ac o dan y ddaear.

Mae dŵr yn symud yn barhaus; uwchlaw'r Ddaear, ar wyneb y Ddaear ac o dan y Ddaear, wrth i'w gyflwr newid rhwng solid, hylif a nwy. Gelwir y symud hwn yn "gylchred ddŵr". Bu'r gylchred yn digwydd ers miliynau o flynyddoedd ac mae tua'r un faint o ddŵr ar y Ddaear heddiw ag ydoedd pan gafodd ei ffurfio. Mae hynny'n golygu ein bod ni'n yfed yr un dŵr ag yr oedd y deinosoriaid yn ei yfed! Mae dŵr yn werthfawr iawn ac felly mae'n bwysig ein bod ni'n gofalu am y dŵr sydd ar y Ddaear. Mae rhai pobl yn treulio'u hoes yn astudio dŵr. Hydroleg yw'r term am astudio dosbarthiad a symudiadau dŵr.

Gellir rhannu'r gylchred ddŵr yn chwe phrif ran.

Gan fod y gylchred ddŵr yn broses barhaus, does dim dechrau na diwedd iddi, ond mae'r rhan fwyaf o wyddonwyr yn cytuno mai anweddu yw cam cyntaf y gylchred ddŵr. Mae'r anweddu'n digwydd wrth i'r haul gynhesu dŵr mewn moroedd, llynnoedd, afonydd a chronfeydd dŵr ac i'r dŵr newid o fod yn hylif i fod yn nwy o'r enw anwedd dŵr.

Wrth i'r anwedd dŵr godi, mae'n oeri yn yr atmosffer ac yn cyddwyso, gan droi'n ddiferion bach o ddŵr.

Rydym ni'n gweld y rhain ar ffurf cymylau. Dros amser, mae'r cymylau'n casglu mwy o anwedd dŵr ac, yn y pen draw, maen nhw'n dirlenwi â dŵr. Yna, daw'r dyddodiad, wrth i'r cwmwl gael gwared â'r dŵr sy'n syrthio yn ôl i'r Ddaear. Dyddodiad yw'r term a ddefnyddir pan fydd unrhyw fath o ddŵr yn syrthio o'r awyr: glaw, cesair/cenllysg, eira ac eirlaw.

Y Gylchred Ddŵr

Mae llawer o'r dŵr sy'n dychwelyd i'r Ddaear fel dyddodiad yn rhedeg oddi ar wyneb y tir. Gelwir hyn yn dŵr ffo.

Bydd yn llifo i lawr i nentydd, afonydd, pyllau a llynnoedd. Mae peth o'r dŵr glaw yn cael ei "ddal" mewn cronfeydd dŵr yn barod i'w anfon i Weithfeydd Trin Dŵr lle mae Dŵr Cymru'n ei hidlo, ei drin, ei brofi a'i bwmpio i dai, ysgolion a busnesau ledled Cymru.

Mae peth dŵr glaw'n suddo i'r ddaear ac yn treiddio trwy'r pridd gan ychwanegu at y lefel trwythiad.

Gelwir hyn yn ymdreiddio. Yn y pen draw, bydd peth o'r dŵr yn ymdreiddio yn ôl i'r gylchred ddŵr trwy nentydd ac afonydd, naill ai ar wyneb y tir neu o dan y ddaear. Yna, bydd dŵr mewn nentydd ac afonydd yn gwneud ei ffordd yn ôl i'r môr a bydd holl broses y gylchred ddŵr yn dechrau eto.

Caiff peth o'r dŵr sydd yn y ddaear ei sugno i fyny gan goed a phlanhigion, a byddant yn ei ddefnyddio i gynhyrchu bwyd. Ar gyfartaledd, bydd derwen yn sugno tua 200 litr o ddŵr. Bydd unrhyw ddŵr sydd heb ei ddefnyddio i gynhyrchu bwyd yn anweddu trwy ddail y coed. Gelwir y broses hon yn drydarthu.

